

ŚWIĘTOKRZYSKI
WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR
ZABYTKÓW
W KIELCACH

A.M.

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW W KIELCACH

ul. Paderewskiego 34A, 25-502 Kielce
tel. (+48) 41 330-18-00
e-mail: sekretariat@wwoz.kielce.pl
www.wwoz.kielce.pl

Kielce, dnia 15.05.2024 r.

Znak: ZN.AiB.5183.53.2024

High Tech Home Investment sp. z o. o.
ul. Częstochowska 21/6
25-647 Kielce

Dotyczy: prac konserwatorskich – zabezpieczenia, zabytkowych studni wiejskich w miejscowości Suchowola (dz. nr ewid. 312 i 313).

W odpowiedzi na pismo spółki High Tech Home Investment sp. z o. o., ul. Częstochowska 21/6, 25-647 Kielce, reprezentującej Gminę Chmielnik, Pl. Kościuszki 7, 26-020 Chmielnik, w sprawie wykonania prac konserwatorskich przy zabytkowych studniach w miejscowości Suchowola (dz. nr ewid. 312 i 313) gm. Chmielnik, Świętokrzyski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Kielcach, informuje jak poniżej.

Postępowanie dotyczy dwóch studni wiejskich - studni nr I z 1773 r. (data wyryta na kamieniach cembrowiny) oraz studni nr II – prawdopodobnie z połowy XIX w. (kołowrót i obudowa, choć według relacji miejscowych, sama studnia może być starsza). Obiekty te będące przykładem dawnej gospodarczej zabudowy wiejskiej, ujęte są w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Chmielnik, przyjętej zarządzeniem 130/2019 z dnia 18.10.2019 r. Burmistrza Miasta i Gminy Chmielnik.

Jak wynika z załączonych *Ekspertyz technicznych*, aut. Pawła Siewierskiego i Łukasza Czerwik, z marca 2024 r., obie studnie są z bardzo złym stanie technicznym i wymagają pilnych prac zabezpieczających. Na podstawie oględzin przeprowadzonych przez pracowników WUOZ Kielce w dniu 26.04.2024 r., zostaje wydana następująca opinia konserwatorska.

Studnia nr I zlokalizowana na skrzyżowaniu ulic, obecnie została wydzielona drewnianym ogrodzeniem, które utrudnia dostęp do zabytku. W celu udostępnienia obiektu dla zwiedzających konieczny jest demontaż ogrodzenia lub jego wymiana. Sugerujemy wykonanie płotu drewnianego z prostych sztachet drewnianych, w układzie pionowym, które będzie spójne z tradycją budownictwa wiejskiego. Studnia posiada drewniane zadaszenie z dachem kopertowym na planie kwadratu. Pokrycie dachowe jest w złym stanie, zasadne jest przeprowadzenie jego wymiany na gont drewniany. Na zwieńczeniu połączenia połaci dachu brakuje zwieńczenia, przez otwór w szczycie na konstrukcję więźby bezpośrednio wpływa woda opadowa. Podczas prac przy wymianie pokrycia dachowego należy przywrócić drewniane zwieńczenie dachu w postaci drewnianego grotowego pazdura. Konstrukcja zadaszenia jest pochylona, prawdopodobnie w powodu złego wykonania fundamentowania słupów lub jego braku. Teren przy cembrowinie został wybetonowany bez demontażu elementów mechanizmu wyciągania wody oraz obudowy cembrowiny. Kozły będące konstrukcją kołowrotu są pochylone i zagłębione w opasce betonowej, co powoduje wnikanie wody opadowej w podstawy

koźłów i utrudnia jej prawidłowy odpływ od elementów drewnianych. Konieczne jest skucie nieestetycznej i źle wykonanej opaski betonowej. Sugerujemy realizację utwardzenia terenu wokół studni z lokalnego kamienia łamanego, które będzie współgrać z wiejskim charakterem obiektu. Konstrukcję koźłów zaleca się wypionować, ustawiając na utwardzonym podłożu, z wymienieniem jedynie belek poprzecznych podtrzymujących kołowrót. Zrębowa nadbudowa cembrowiny, jest w dostatecznym stanie technicznym. Z uwagi na fakt, że nie wpływa ona bezpośrednio na bezpieczeństwo użytkowania, zalecamy przeprowadzenie jedynie powierzchniowego oczyszczenia i zabezpieczenia obudowy, bez jej demontażu. Nakrywa nadbudowy posiada liczne ubytki, tym samym zasadne jest wykonanie nowej, analogicznej do istniejącej – deskowej spongowej. W celu zapewnienia bezpieczeństwa dla użytkowników, sugerujemy zamontowanie kraty wewnątrz murowanej cembrowiny, z pozostawieniem możliwości otwarcia nakrywy, ewentualnie ze względów bezpieczeństwa dopuszczalnym jest wykonanie nakrywy stale przytwierdzonej do obudowy studni. Elementy żeliwne mechanizmu wyciągania wody są silnie skorodowane. Należy przeprowadzić ich oczyszczenie i zabezpieczenie. Belka kołowrotu posiada liczne otwory świadczące o żerowaniu drewnojadów, brak jest jednak oznak aktywnego żerowania owadów. Sugerujemy przeprowadzenie dezynsekcji i zabezpieczenia elementu. W wyposażeniu studni znajduje się również żeliwne wiadro, które należy pozostawić jako element wyposażenia studni po uprzednim oczyszczeniu i zabezpieczeniu antykorozyjnym. Wnioskowany zakres prac obejmował również wykonanie małej architektury w otoczeniu zabytku. Proponowane ławki mają charakter parkowy, sugerujemy wykonanie ławek drewnianych o prostszej formie, adekwatnych do charakteru historycznej wiejskiej zabudowy.

zdjęcie 2 studnia wiejska I (dz. 312) – stan z 1986 r. z widocznym zwieńczeniem dachu, fot. P. Maras, źródło: archiwum WUOZ Kielce;

zdjęcie 2 studnia wiejska II (dz. 313) – stan 1986 r. z widocznym zwieńczeniem dachu, fot. A. Maraśkiewicz, źródło: archiwum WUOZ Kielce;

Studnia nr II zlokalizowana za przystankiem autobusowym jest niedostępna, stale odgradzona drewnianym płotem z desek. Obiekt nakryty jest dachem brogowym, na planie kwadratu, wspartym na czterech drewnianych słupach z mieczami. Krokwie pośrednie (środkowe), zdwojone, oparto na skrzyżowanych tramach i ustawionych na nich królu. Do poprzecznego tramu dobite zostały koźły podpierające mechanizm wyciągania wody. Ingerencja w elementy konstrukcji zadania będzie wiązać się z demontażem elementów mechanizmu. Przed przystąpieniem do remontu konstrukcji nośnej dachu, wskazanym jest przeprowadzenie ekspertyzy mykologicznej, która wskaże skalę zniszczenia i zakres niezbędnych działań. W przypadku wymiany zdegradowanych elementów więźby,

należy zachować jej układ konstrukcyjny i kąt nachylenia połaci. Pokrycie dachowe jest niekompletne i omszone. Zalecana jest jego wymiana na gont drewniany łupany. Podobnie jak w przypadku studni nr I, również druga studnia nie posiada zwieńczenia szczytu połaci, co naraża konstrukcję więźby na działanie deszczu i śniegu. Zalecanym jest odtworzenie drewnianego pazdura w kształcie grotu. Bęben kołowrotu z żelaznym trzpieniem obitym deskami posiada ubytki w deskowaniu. Elementy żelazne (dwa koła zamachowe, trzpień bębna, nakładki trzpienia) są silnie skorodowane. Należy przeprowadzić ich konserwację polegającą na oczyszczeniu i zabezpieczeniu. Sugeruje się przeprowadzenie powierzchniowego oczyszczenia i impregnacji nadbudowy cembrowiny. Nakrywa nadbudowy jest niekompletna, jej stan zagraża bezpieczeństwu użytkownika. Tak jak powyżej dla pierwszej studni, sugerujemy zabezpieczenie studni za pomocą kraty wewnątrz cembrowiny i wykonanie nowych nakryw deskowych na zawiasach spongowych, możliwych do otwarcia. Teren wokół obiektu został wybetonowany w latach 60-tych ubiegłego wieku. Zalecanym jest wykonanie nowej nawierzchni z kamienia.

Podsumowując, zamiar przeprowadzenia prac konserwatorskich w celu zabezpieczenia przedmiotowych obiektów jest uzasadniony i pozytywnie opiniowany przez tutejszy urząd przy spełnieniu powyższych ustaleń.

Załączone do wniosku egzemplarze *Ekspertyz technicznych* pozostawia się w archiwum WUOZ Kielce.

Niniejsza opinia nie zwalnia od obowiązku dokonania innych uzgodnień wymaganych przepisami prawa.

Otrzymuje:

1. Adresat
2. a/a

Z up. Świętokrzyskiego Wojewódzkiego
Konserwatora Zabytków w Kielcach
Anna Kuczyńska
Kierownik
Wydziału Zabytków Nieruchomych,
Założeń Rezydencjonalnych i Zieleni